

Желимир Кешетовић
Виша школа унутрашњих
послова
Београд – Земун

UDK: 316.723 + 323.26
Прегледан научни рад
Примљен: 7.04. 2001.

ПРОФЕСИОНАЛНА СУПКУЛТУРА ПОЛИЦИЈЕ

У раду се разматра полицијска супкултура као систем ставова и вредности који деле полицајци, а који произилази из специфичности њиховог занимања, пре свега из опасности и ауторитета. Полицијска супкултура детерминише поглед полицајаца на властити позив, на друге људе и на друштво и свет уопште. Наводе се најзначајније црте ове супкултуре и њене варијације у полицијским организацијама.

Кључне речи: *професија, полиција, супкултура*

О појму полицијске супкултуре

У оквиру занимања која су стекла карактеристике професије, а чији захтеви превазилазе дневне дужности, ствара се одређен систем вредности, ставова и уверења у односу на саму делатност, клијенте, односе у оквиру професије, као и према другим друштвеним групама и друштвеним појавама које су од утицаја на професију. Они се означавају појмом професионална култура и њих у мањој или већој мери деле припадници дате професије. Уколико се ове вредности, ставови и уверења посматрају са становишта система вредности који чини културу глобалног друштва, онда се о њима говори као о професионалној поткултури, односно супкултури.¹

И у оквиру полицијске професије² ствара се специфична професионална (пот)култура која значајно детерминише понашање полицајаца на послу и изван њега. “Формална правила и налози руководства нису, дакле, једини фактори који одређују начин понашања полицајаца, већ је то и нарочити систем вредности, ставова и уверења које полицајци усвајају у односу на свој посао, поједине категорије грађана, судове, право и различите појаве у друштву од утицаја на њихов посао. Тај систем вредности, ставова и уверења се

¹У овом тексту употребљаваћемо равноправно сва три термина.

²Треба нагласити да још увек не постоји општа сагласност међу ауторим о томе да ли је полицијско занимање стекло све социјалне и економске карактеристике да би се о њему могло говорити као о професији. Тако један од битних елемената професије – високо образовање углавном није предвиђен за главнину униформисаних припадника полиције. Дискутабилни су, нарочито код полиција у неким земљама и други елементи професије: услужна оријентација, оданост позиву, аутономија и професионално удружење.

назива полицијском културом или поткултуром (уколико се посматра из угла релација према систему вредности који чини културу друштва као целине).³ Ради се у ствари о погледу полицајаца на њихов посао и свет који произилази из специфичности самог полицијског посла.

Настанак полицијске поткултуре условљен је пре свега ризицима које носи полицијски посао,⁴ специфичним овлашћењима (ограничавање права и слобода грађана, употреба принуде итд.) и одговорностима, нужношћу међусобне солидарности у заједничким акцијама и, са овим повезаним, осећајем друштвене изолованости полицајаца. Овоме треба додати и честе контакте са одређеном врстом људи склоном асоцијалним понашањима, карактером информација до којих долазе полицајци и које користе у свом раду, интерни систем обуке и професионалног знања које се стиче у пракси, итд.

Карактеристике полицијске супкултуре

Интересовање за полицијску поткултуру јавља се шездесетих година двадесетог века када у САД, Великој Британији и Канади настаје већи број радова посвећених овој теми.⁵ Као прво потпуније истраживање феномена полицијске поткултуре најчешће се узима позната студија Херома Сколника *Правда без суђења (Justice Without Trial)* из 1966. године.⁶ У њој је овај аутор описао "радну личност полицајца" (policemen's "working personality"), као склоп социопсихолошких особина (сет облика понашања које се у оквиру групе прихвата и толерише, а почива на одређеним ставовима, вредностима и дефиницијама одређених ситуација), односно као специфичан "друштвени карактер" полицајаца који настаје као одговор на опасност и ауторитет – две јединствене варијабле са којима је скопчана улога полиције, уз константан притисак на полицију да буде ефикасна, или да барем тако изгледа.

И друге професије (на пример минер или ронилац) су скопчане с опасношћу, али је положај полицајца јединствен у том смислу да се од њега захтева да се редовно сусреће са ситуацијама које су ризичне, при чему тај ри-

³ Милосављевић, Б., *Наука о полицији*, Београд: Полицијска академија, 1997, стр. 587.

⁴ Социолог војске М. Јановиц наводи да је војна професија више од занимања, то јест да је стил живота, будићи да су војни задаци типа "живот и смрт", и као такви превазилазе дневне задатке. (Janowitz, M., *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*, New York: The Free Press of Glencoe, 1964, p. 175.). Слично је и с полицијским задацима и с полицијском професијом.

⁵ Навешћемо хронолошким редом само неке: Niederhoffer, A., *Behind the Shield*, New York: Doubleday, 1967; Manning, P. K. and Maanen van J (eds.), *Policing: A View from the Street*, Santa Monica, CA: Goodyear Publishing, 1978; Black, D., *The Manners and Customs of the Police*, New York: Academic Press, 1980; Bouza, A. V., *The Police Mistique: An Insider's Look at Cops, Crime and Criminal Justice System*, New York: Plenum Publishing Co., 1990; Das, D. K., *Understanding Police Human Relations*, Metuchen, Newburu Park: Sage Publications, 1991.

⁶ Skolnick, J., *Justice Without Trial*, New York :Wiley, 1966

зик лежи у непредвидљивом резултату сусрета са другим људима. За разлику од других физичких или ризика везаних за човекову околину који се могу много прецизније израчунати, он се суочава са претњом изненадног напада (физичком снагом, погодним средством, па и ватреним оружјем) од друге особе (на улици иза сваког ћошка, звонећи на улазним вратима и сл.). С овом опасношћу повезан је ауторитет. Полицајац репрезентује ауторитет који се заснива на потенцијалној употреби силе у складу са законом, када се приликом обављања службених послова суочи са отпором. Опасност и ауторитет су два међузависна елемента у свету полиције, на којима се развија полицијска култура као сет прилагођених (неписаних) правила, прописа и обичаја.

Трећи елемент који производи полицијску културу је притисак на појединачног полицајца да "продукује" – да буде пре ефикасан него легалан када су ове две норме у конфликту.

На основу синтетичког и критичког прегледа најзначајнијих студија полицијске поткултуре, као и на основу властитих истраживања Роберт Рајнер⁷ је издвојио осам њених најзначајнијих особина.

1. Посвећеност мисији. Централна црта полицијске културе је осећај мисије, тј. осећање да то није само посао као и сваки други, већ начин живота који, бар у принципу, има сврху и смисао. Рајнер наводи речи једног полицајца који за полицију каже: "то је нешто као секта, као религија."⁸ Тај смисао нема политички карактер, већ се пре свега односи на очување вредности и стила живота и заштиту слабијих од насилника. Централно оправдање полиције је жртва као центар перспективе из које се гледа на свет, јер се полицајци једини жртвују ради заштите живота и имовине грађана. Полицијска мисија се не посматра као досадна, већ забавна, изазовна, узбудљива игра памети и вештине. У својим очима полицајац је "добар момак" и то му даје дозволу за акцију. Услед осећаја мисије полицајци своју улогу виде као кључну у очувању социјалног поретка, сматрајући да угрожавање њиховог ауторитета има погубне последице, јер би без њих као "танке плаве линије" која чува друштво од хаоса, друштвени поредак убрзо запао у кризу и пропао.

2. Цинизам. Полицајци поред осећаја мисије развијају и један скуп погледа који се описује као "цинизам" и "полицијски песимизам", а односи се на специфичну горчину и виђење свих социјалних трендова у апокалиптичним терминима, при чему је полицијска мањина једина нада за одбрану друштва од варварских сила. У вечитој игри лопова и жандара смењују се полицијска преданост мисији, са цинизмом и песимизмом у погледу коначног исхода ове игре. "Несумњиво много полицајаца види своју борбу с преступницима као ритуализовану игру, забаван изазов у коме хапшење значи победу која пре значи лично задовољство више него било који осећај јавне службе."⁹

⁷ Reiner, R., *The Politics of the Police*, Brighton: Wheatsheaf Books, 1985.

⁸ *Ibidem*, p. 88.

⁹ *Ibidem*, p. 90, подв. Ж. К.

На психолошком нивоу овај специфични цинизам у коме се хватање прекршилаца третира као игра има аналогну улогу хумору као средству за смањење тензија.

3. Сумња. Полицајци не могу да се ослободе константне сумње у све и сваког, што је производ потребе да стално траже знаке невоље, потенцијалну опасност и индиције о учињеном прекршају у свом окружењу. Још је Наполеон свом министру полиције Фушеу говорио: “сумњати и сумњати, то је ваш занат”.¹⁰ Данас се полицајци у оквиру обуке упућују да буду сумњичави, да уочавају све што је неубичајено и да стално обраћају пажњу на лица и појаве које могу бити евентуални предмет провере и испитивања, сагалсно девизи “Контрора је мајка поверења”. Имајући у виду реалне опасности које носи полицијски посао, сумња је здрав и разумљив став, под условом да је контролисана и не сувише очигледна. Проблем настаје уколико се стереотипи сумње неоправдано прошире на целе друштвене групе, типове појава и активности, или прерасту у параноично понашање.

4. Социјална изолација и солидарност. Полицајци су често недовољно интегрисани у друштвену заједницу, имају потешкоћа у контактима са суседима и приликом уклапања у социјалну средину. Ова социјална изолација полицајаца и њихових породица се објашњава извесним зазирањем од полицијске професије и различитим моралним системима вредности полицајаца и њихових суседа. Она је условљена и другим објективним факторима као што је специфично радно време, преоптерећеност и тежина посла, обавеза полицајаца да и ван радног времена буду полицајци и да се понашају беспрекорно, што подразумева избегавање контаката са одређеном врстом људи и избегавање неких задовољстава која други људи несметано упражњавају. Изолацију понекад подстиче и физичка одвојеност самог места становања полицајаца (у баракама код француске жандармерије или у самачким полицијским хотелима), а њено подношење олакшавају традиционално развијене форме друштвеног, културног и спортског живота у оквиру полицијске организације. Изоловани од високообразованих, већине радничке класе и дела средњих слојева, полицајци се окрећу једни другима и у приватном животу и друже се међусобно, чиме се практично још више удаљавају и отуђују од друштвене заједнице. Социјална изолација је једним делом узрок, а другим последица полицијске поткултуре. Она је посебно изражена у САД где полицију називају “плавом расом” (blue race).

Социјална изолација, као цена полицијског посла, с друге стране, производи веома развијену интерну солидарност.¹¹ Поред тога, на стварање солидарности у оквиру полиције утиче и потреба полицајаца да се ослоне на колеге, пре свега ради међусобне заштите у акцијама, као и да се створи специфичан штит који чува информације о прекршајима у полицијској служби као

¹⁰ Berkley, G. E., *The Democratic Policemaan*, Boston: Beacon Press, 1969, p. 12.

¹¹ Изолација може водити и насиљу и бруталности полицајаца.

целини од увида јавности. Тако се цео свет дели на "нас" (сви у оквиру службе) и "њих" (сви који су изван полиције).

Полицајци на специфичан начин опажају и доживљавају друштвено окружење полицијске организације. Наиме, по природи посла који обављају, они имају потребу да изграде што прецизније сазнајне (когнитивне) мапе социјалног света, како би могли да предвиде понашање широког круга лица у веома различитим контекстима и реагују на њега, не губећи ауторитет. Полицијска перспектива социјалних подела у популацији јасно одражава структуру моћи филтрирану кроз специфичне проблеме полицијског посла. Ове поделе не одговарају социолошким категоријама класе и статуса. Ради се о релевантним категоријама за полицију с обзиром на њихову способност да узрокују проблеме и с обзиром на њихову подударност са полицијским системом вредности.

Основна је подела на отпадничке и респектабилне елементе, тј. оне који угрожавају и оне који прихватају вредности средње класе којима и сама полиција нагиње. У покушају да направи осетљивију дистинкцију Рајнер наводи седам значајних група:

1. *Преступници високе класе* – професионални криминалци чије је откривање и хватање смисао постојања полиције. Они с полицијом играју игру у намери да избегну хапшење, али не доводе у питање њен легитимитет.

2. *Полицијска својина* – категорија која се јавља када доминантне друштвене снаге (у политици, економији и др.) оставе проблем социјалне контроле ових лица полицији. Ради се о лицима ниског друштвеног статуса, беспомоћним групама које доминантна већина види као проблематичне. То су скитнице, алкохоличари, незапослени, омладина која прихвата контракултуру, етничке мањине, хомосексуалци, радикалне политичке групе. У односу на ове групе примарна функција полиције је да их држи под контролом и изолира. Овде је аспект одржавања јавног реда и мира израженији од криминалног. Према овој категорији лица полиција поступа слободно, јер у оваквим случајевима јавност затвара очи пред полицијским грешкама. Главни проблем за полицију при том није да успостави контролу, већ да не погрешу у идентификацији њених припадника, нпр. да у ту групу сврста припаднике средњих или виших класа који све више нагињу девијантним активностима (на пример универзитетски професор који се облачи као хипик и пуши хашиш).

3. *Проблематични*¹² – људи који стално упућују полицији позиве који нису вредни пажње, или су конфузни и необрадиви. Обично се ради о људима из категорије "полицијска својина" који се представљају као жртве.

4. *Изазивачи* – лекари, адвокати и правници уопште и, у мањој мери, социјални радници, тј. припадници професија који су у позицији да продру у

¹² За ову категорију Рајнер користи термин *rubbish*, што у буквалном смислу значи ђубре, тричарија, којештарија.

тајне полицијске културе, што им даје моћ и представља изазов за полицију која улаже напоре да минимизира њихов упад на “властити” терен.

5. *Разоруживачи* – припадници група које могу ослабити или неутралисати полицијски рад. То су групе с којима је тешко поступати било да су осумњичени, жртве, сведоци, пошто се доживљавају као социјално рањиви, (жене, деца, старци) те њихове тврдње против полиције могу наићи на посебан одјек и симпатије јавности.

6. *Доброчинитељи* – посвећени анти-полицијски активисти који критикују полицију и теже да ограниче њену аутономију.

7. *Политичари* – полицајци их третирају са сумњичавошћу због могућег упада у полицијске тајне и сматрају да су спори, нереални идеалисти, или пак корумпирани, слаби и неспособни да се одупру криминалу и предложе радикалне мере.¹³

Полицијску институцију прожима и специфичан *трупни дух* који води стварању *братства у плавом*.¹⁴ Попут метода јачања војничке дисциплине, трупни дух донекле има основу у полицијском раду и има специфичну сврху. Наиме, полицијски посао је опасно занимање и тешко га је обављати без резервне подршке и лојалности. У жару акције није могуће тражити и обезбедити ставове актера о сагласност конкретних поступака с општим апстрактним принципима. Владајући став мора бити да све док је “један од нас” у опасности, било да је у праву или не, он заслужује помоћ. Стога у полицијској организацији постоји специфичан дух братске солидарности, а полицајци често примећују да је један од најзначајнијих аспеката њиховог занимања садржан у духу “сви за једног, један за све”. Док братски дух с једне стране збија и повезује припаднике полиције, он их, с друге стране одваја од остатка друштва и додатно потенцира њихову социјалну изолацију. Осим тога он представља опасност и због тога што може водити скривању грешака и пропуста појединих полицајаца од стране њихових колега.¹⁵

Игон Битнер, међутим, указује да ова солидарност није потпуна и да је изражена између припадника појединих служби и између појединих рангова (руководиоци и обични полицајци). Док ова солидарност има границе ако се посматра полицијска организација изнутра, према окружењу она се манифестује доста снажно, те се у случају спољашњих критика и притисака редови полицајаца збијају, организација делује јединствено, а разлике унутар ње се занемарују.

¹³ Reiner, *op. cit.*, pp. 94-97.

¹⁴ О томе у Bitner, E., *The Functions of the Police in Modern Society*, Cambridge, Mass: Oelgeschlager, Gun and Hain Publishers, Inc., 1980, pp. 63-65.

¹⁵ Неки реформатори полиције покушавали су управо да слома овај дух видећи у њему главну препреку за реформе полиције. Наиме, ако персонал збија редове и представља јединствен фронт пред спољашњим критичарима, може се очекивати коришћење сличне тактике и унутар полицијске организације, и у међусобним односима њених унутрашњих организационих јединица, надређених и подређених, а што све веома отежава ефективну контролу.

Упркос чињеници да братска лојалност полиције није оно што се чини наивном посматрачу који мисли да полиција представља "једну велику срећну породицу", остаје чињеница да полицајци морају да раде са људима у које имају поверења. Ово не само да би њихов рад изгледао бољи него што заиста јесте, већ такође и због несигурности и опасности које су својствене самој професији. Али односи поверења између полицајаца изгледа да захтевају трајан темељ који је често окружен зидом ћутања. Партнери из полицијских тимова не говоре пред трећим лицима један о другом, линијски персонал не говори о својим претпостављеним у присуству виших официра, и, наравно, ни један припадник организације не разговара ни о чему што је у вези са службом са људима који су изван ње. У ширем смислу, полицијске организације представљају изузетно компликовану мрежу дељења тајни комбинованог са систематским ускраћивањем информација.

Ово дељење тајни ствара стање међусобне зависности на различитим нивоима институције, што је резултат преовлађујућег правила да нико не говори другоме више него што је апсолутно нужно. Као последица, солидарност се заснива на перцепцији спољашњег ризика за јединицу, без обзира да ли он долази споља или изнутра институције, и уједно је њиме и лимитирана. Иза тога, сваки појединац и сваки део службе су сами за себе.¹⁶ Тако су у извесном смислу сви полицајци у ствари усамљеници. Сваки има и своје сопствене тајне, податке, изворе информација и комбинације, податке о патролном подручју и људима које не дели ни са ким. Дакле и полицијска солидарност достиже врхунац у конфронтацијама са онима изван, а иза тога она не резултира ефективном сарадњом између департмана, њихових организационих јединица и појединачних полицајаца на нивоу већем од двочланих партнерских тимова.

5. Конзервативизам. Полицајци имају тенденцију да буду конзервативни и у политичком и у моралном смислу, што је делимично последица друштвене улоге полиције која је усмерена на очување вредности конвенционалног морала и утврђеног друштвеног поретка. Такође, од утицаја је и природа посла у коме се најчешће суочавају са људима са друштвеног дна, дисциплина и хијерархијска структура полицијске организације у коју се лакше уклапају уколико имају конзервативне ставове, што се има у виду и приликом селекције итд. Као резултат свих ових фактора, полицијска поткултура је против крупних и наглих промена у политичком животу и моралу, подржава конзервативне политичаре, против је хипија и других алтернативних и маргиналних група, наркомана, хомосексуалаца итд.

6. Мачизам. Препуштање хетеросексуалним задовољствима и (често претерано) конзумирање алкохола део су мачо имица полицајца. Полицијски

¹⁶ Ово се добро види у недостатку сарадње, па чак и отвореном непријатељству, независних полицијских организација у САД, или у лошим односима између федералних и локалних полицијских агенција.

свет је свет мушкараца старог кова у коме се цене “праве” мушке вредности: снага, освајање жена, кафана, алкохол, спорт и сличне мушке забаве.

7. Расне предрасуде. Најзначајнији аспект полицијског конзервативизма су расне предрасуде.¹⁷ Неки писци указују и на предрасуде према младима и радничкој класи, посебно њеним нижим слојевима, као и етничке предрасуде. Истраживања међутим показују да полицајци рефлектују доминантне ставове већине према мањинама, те су њихове предрасуде само нешто израженије од предрасуда друштва у целини. Проблематично је и питање да ли су ове предрасуде детерминанта, или пак (као што тврде други) последица полицијског рада. Регрути који на уласку у полицију нису имали предрасуде у току обављања полицијског посла их стичу. Ради се о фундаменталним процесима који су структурни. Млада “улична” популација увек је била у жижи полиције. Неједнаке шансе друштвено дискриминисаних мањина (нпр. немогућност црнаца у САД да се школују, запосле и нађу стан) окреће их уличној (контра)култури, па и вршењу кривичних дела. С друге стране, чињеница да су етничке мањине и делови омладине који припадају нижим слојевима радничке класе релативно беспомоћни, чини да је полиција у поступању с њима мање ограничена и инхибирана. Ови структурални конфликти, појачани културним факторима и повременим вербалним и другим злоупотребама полиције према припадницима ових мањина свакако се одржавају и на односе полиције са овим деловима јавности. Када конфликти једном постану уобичајени зачарани круг је веома тешко прекинути и поново успоставити међусобно поверење.

8. Прагматизам. Концептуални конзервативизам полицајаца односи се на наглашену веома прагматичну, конкретну, приземну, антитеоријску перспективу из које гледају на свет и на свој посао, услед чега немају воље да размишљају о иновацијама, експериментима и истраживањима. Обичан полицајац склон је да се понаша на уобичајен начин и да размишља у релативно једноставним категоријама, као и да побегне од иновација и дилема кад год је то могуће.

Варијације полицијске супкултуре

Наведене карактеристике полицијске културе јесу резултат многобројних апстракција елемената и особина конкретних полицијских организација и њихових генерализација.

Неки аутори указују да су интензитет и израженост појединих елемената полицијске супкултуре различити у појединим полицијским јединицама (опште јединице, посебне и специјалне јединице) односно службама, као и

¹⁷ О веома прецизној дистинкцији појмова предрасуда, преференција, диференцијација и дискриминација код Рајнера, *op. cit.*, pp. 124-125 и 135.

између различитих рангова (униформисани полицајци, инспектори – детективи, руководство).

Организациона подела рада је повезана, али није сводива на варијације у различитим типовима индивидуалних полицијских перспектива око главних елемената ове културе. Наиме, варијације полицијске културе постоје и код припадника исте службе и ранга. У мноштву студија учињени су покушаји стварања одређених типологија које треба да одразе деловање полицијске културе на поједине личности. На овај начин добијају се специфицирани обрасци полицијске културе који се најчешће свode на четири типа понашања, односно врсте “радне личности полицајаца”. Тако на пример Бродерик сугерише следеће “идеалне типове” полицијске перспективе:

1. “Репресивац” – наглашава криминалистички аспект и примену закона (хапшење) по сваку цену, чак и ако то значи кршење правила. Он има акутни осећај да је полиција изолована мањина окружена непријатељском јавношћу;

2. “Идеалиста” – тежи да обављање полицијских послова постане професија, мада оптужује јавност за непостизање тог статуса. Они виде да обављање полицијских послова има ширу функцију него што је контрола криминала;

3. “Реалиста” – цинично види и друштво и полицијску службу као “рушилачке”; и

4. “Оптимист” – доживљава највеће задовољство обављајући некриминалистичке (сервисне) задатке и помажући обичним људима у невољи.¹⁸

Изложене карактеристике полицијске поткултуре односе се на истраживања која су обављена углавном у англосаксонским земљама (САД, Канада, Велика Британија, Аустралија). Значајно је и питање да ли постоје универзална обележја полицијске културе која би важила за полицијске организације у свим земљама. Социолог полиције Д. Х. Бејли сматра да полицијска култура има значајне сличности у различитим друштвима, те да рад у полицији било где у свету производи сличне вредности професионалне културе.¹⁹ Поред универзалних елемената ове културе који су условљени природом полицијског посла, међутим, не треба заборавити да она има и своје значајне специфичности у свакој конкретной земљи, будући да се формира у различитим системима опште друштвене културе, а да и она сама представља модификовани део шире националне културе. Поред тога, она није једном заувек дата, већ се током времена мења, пратећи промене у друштву.

Занимљиво је питање да ли полицијска култура усађује у полицајце личне особине које би резултирале посебним типом личности полицајца

¹⁸ О томе више у Милосављевић, *op cit.*, стр. 201-202.

¹⁹ “The Police and Political Development in Europe”, у Martin, A. (ed.), *The Formation of National States in Western Europe*, Princeton: University Press, p. 370, наведено према Милосављевић, *op. cit.*, стр. 591.

уопште. Неки аутори упућују на то да рад у полицији и специфична полицијска поткултура доводе до тога да полицајци постају ауторитарне, ригидне, нефлексибилне и нетолерантне личности. “Таква личност би одговарала типу тзв. *ауторитарне личности*, који је описао Т. Адорно са сарадницима, а одликовала би се тежњом ка власти, поданичким менталитетом, крутим погледима на спољни свет, строгошћу према породици, предрасудама и сличним особинама. Мада се неке, или већи број наведених особина, могу пронаћи међу полицајцима, новија истраживања потврђују да рад у полицији и полицијска култура не стварају ауторитарни тип личности. Тачна је, међутим, оцена да су полицајци често конвенционалне личности, донекле обележене конзервативним погледима на свет и нефлексибилношћу.”²⁰

Један број истраживача указао је на значај процеса социјализације нових чланова полицијске организације који се одмах по пријему на посао, попут својеврсне иницијације, уводе у полицијску културу. Регрути се још у току обуке припремају за овај улазак, тако што се подвргавају неким њеним вредностима и нормама. Они добијају од својих инструктора поруке усмерене на развијање осећања солидарности и посвећеност мисији које су често неформалне. Одмах по запошљавању почетници ипак доживљавају шок реалности (*reality shock*) видећи да ствари у животу не иду онако како су то учили у школи. Уколико појединац овлада свим полицијским пословима и вештинама, али се не уклопи у вредности и норме полицијске културе, он ће бити одбачен, изолован и игнорисан од стране радне средине исто као да је неспособан за посао. Интеграција у професионалну културу показује се као нужност. Истовремено сви напори полицијског руководства да потисну неке норме и вредности полицијске супкултуре који представљају препреку за реформе полиције суочавају се са жилавим отпором или тихом опструкцијом. Професионална полицијска култура и овде показује своју виталност која произилази из темељних карактеристика полицијског позива.

ЛИТЕРАТУРА:

- Berkley, E. (1969) *The Democratic Policeman*, Boston: Beacon Press.
Bittner, E. (1980), *The Functions of the Police in Modern Society*, Cambridge, Mass: Oelgeschlager, Gun and Hain Publishers.
Bouza, A.V. (1990) *The Police Mistique: An Insider's Look at Cops, Crime and Criminal Justice System*, New York: Plenum Publishing Co.
Das, K. (1991) *Understanding Police Human Relations*, Metuchen, Newbury Park: Sage Publications.
Janowitz, M. (1964), *The Professional Soldier: A Social and Political Portrait*, New York: The Free Press of Glencoe.
Milosavljević, B. (1997), *Nauka o policiji*, Beograd: Policijska akademija.

²⁰ Милосављевић, стр. 591.

Reiner, R. (1985), *The Politics of the Police*, Brighton: Wheatsheaf Books.

Skolnick, J. (1966) *Justice Without Trial*, New York: Wiley.

Želimir Kešetović
Belgrade – Zemun

S u m m a r y

PROFESSIONAL POLICE SUBCULTURE

The topic of the article is police subculture as a set of attitudes and values shared by policemen, that result from unique characteristics of their occupation, first of all: danger and authority. Police subculture determines policemen's view on their job, on other people, society and world in general. The article also gives the most significant features of the police subculture and its variations in different police organizations.

Key words: profession, police, subculture.